

A szankciórendszer csúcsán: életfogytig tartó szabadságvesztés a büntetési célok tükrében

At the Pinnacle of the Sanction System: Life Imprisonment in Light of the Objectives of Punishment

Himpli Lénárd

Dr., doktorandusz, egyetemi tanársegéd
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
himpli.lenard@kre.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja az életfogytig tartó szabadságvesztés, különösen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetőjogi és büntetés-végrehajtási céljainak vizsgálata a hatályos magyar jogi szabályozás tükrében. A dolgozat arra keres választ, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés mennyiben felel meg a társadalomvédelem, a speciális prevenció és az arányosság elveinek, továbbá megfelel-e a jogállamiság és a jogbiztonság követelményeinek, egyebek mellett a közelmúlt jogszabályváltozásaira is tekintettel.

Módszertan: A tanulmány leíró (deskriptív), összehasonlító és kvantitatív empirikus módszereket alkalmaz. A vizsgálat során jogszabályokat, azok indoklásait, kommentárjait, valamint vonatkozó bírói gyakorlatot és szakirodalmi forrásokat vesz alapul.

Megállapítások: A kutatás alapján megállapítható, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jelenlegi szabályozása és gyakorlati végrehajtása több ponton is ellentmond a hatályos büntetési és végrehajtási céloknak. A reintegráció elmaradása, az arányosság elvének kétséges érvényesülése, valamint a fogalomhasználat és céldefiníciók következtetlensége jogbiztonsági aggályokat vetnek fel, és indokolják a szabályozás újragondolását. Emellett a közelmúlt büntetőjogalkotása sem látszik javítani ezen a tendencián, hanem újabb anomáliákat teremt.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 11. 03. Átdolgozás: 2025. 11. 11. Elfogadás: 2025. 11. 17.

Érték: A tanulmány középpontjában az életfogytig tartó szabadságvesztés, különös tekintettel a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés (TÉSZ) büntetési és végrehajtási céljainak vizsgálata áll. A tanulmány a TÉSZ szankciórendszerbeli helyét a hatályos büntetőjogi szabályozás és annak kommentárjai tükrében elemzi, külön figyelmet szentelve a speciális prevenció megvalósulási lehetőségeinek. A dolgozat rámutat a jogalkotási anomáliákra, valamint arra, hogy a TÉSZ célrendszere és végrehajtási gyakorlata több ponton is ellentmond a Btk. és a Bv. törvény deklarált elveinek. A vizsgálat kitér emellett az arányosság elvére és a jogbiztonság követelményére is. A tanulmány hipotézise szerint a TÉSZ jelenlegi formájában nem felel meg maradéktalanul a hatályos büntetési és végrehajtási céloknak, amely jogalkotási korrekció szükségességét veti fel. Az elemzés deskriptív, összehasonlító és empirikus módszertanra támaszkodik, és célja a szankciórendszer koherenciájának, valamint a jogállami alapelvek érvényesülésének vizsgálata.

Kulcsszavak: tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, TÉSZ, speciális prevenció, büntetési célok

Abstract

Aim: The aim of this study is to examine the substantive and penal enforcement objectives of life imprisonment, with a special focus on life imprisonment without the possibility of parole (LWOP), within the framework of current Hungarian law. It seeks to determine to what extent LWOP aligns with the principles of social protection, special prevention, proportionality, and whether it meets the requirements of the rule of law and legal certainty. With due regard, inter alia, to recent legislative amendments.

Methodology: The research employs descriptive, comparative, and empirical methods. It is based on the analysis of legislation, legislative justifications, legal commentaries, judicial practice, and relevant scholarly literature.

Findings: The study concludes that the current regulation and implementation of LWOP contradict several key substantive and penal enforcement objectives. The lack of reintegration, questionable adherence to the principle of proportionality, and inconsistent terminology and objective definitions raise concerns about legal certainty and justify the need for legislative revision. Moreover, recent developments in criminal legislation do not appear to improve this trend but rather give rise to further anomalies.

Value: This study focuses on life imprisonment particularly life imprisonment without the possibility of parole and examines its substantive and penal enforcement objectives. The study analyses the position of life imprisonment within

the system of sanctions through the lens of current Hungarian criminal law and its commentaries, with special attention to the feasibility of achieving special prevention objectives. The paper highlights legislative anomalies and reveals that the objectives and practical execution of LWOP in several respects contradict the principles declared in the Criminal Code and the Prison Code. The analysis addresses the principle of proportionality and the requirement of legal certainty. The central hypothesis suggests that LWOP, in its current form, does not fully comply with the stated substantive and penal enforcement objectives, thereby raising the need for legislative revision. The study applies descriptive, comparative, and empirical methods, aiming to assess the coherence of the sanction system and the enforcement of rule-of-law principles.

Keywords: life imprisonment, LWOP, special prevention, penal objectives

Bevezetés

„A kultúra [...] kényszerítő erővel korlátozza az ember természetes ösztöneit, különösen az agressziót, amely a legnagyobb fenyegetést jelenti az emberi közösségre nézve.”
(Freud, 1930)

A téma indokolása

A dolgozat címében és az életfogytig tartó szabadságvesztésben (a továbbiakban: ÉSZ) van valami közös. Nevezetesen az, hogy az elnevezés nem pontosan fedi a tartalmat. Ahogy az ÉSZ sem jelent feltétlenül örökös rabságot „*hosszú időn át az az értelmezés vált széles körben elfogadottá, amely szerint a szó szerinti elnevezéstől eltérően ez a büntetési forma főszabályként nem jelent az elítélt élete végéig tartó fogvatartást*” (Nagy, 2014), sőt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés (a továbbiakban: TÉSZ) sem tényleges igazán – úgy valójában a címben szereplő szankció sem fedheti le teljesen a vizsgálódás tárgyát (Gönczi, 2015). Ugyanis, amikor az ÉSZ szankciórendszerbeli helyének elemzésére kerül a sor, valójában legalább „kettő + egy” szankciót érdemes valamilyen szinten érinteni. A címben említett büntetés mellett önálló szankcióként a határozott idejű szabadságvesztést, illetve mint az ÉSZ sajátos formáját, a TÉSZ-t. Tóth Mihály ezzel összefüggésben grammatikai szempontból fogalmaz meg aggályokat: „*A mai terminológia álszent, mert valójában csak egyetlen »életfogytig tartó szabadságvesztés« létezik. Jogi nonszensz egy intézményt általában létezőként, olykor azonban »tényleg létezőként« felfogni.*”

(Tóth, 2014a). A tanulmány arra tesz kísérletet, hogy az említett szankciók tükrében, a büntetési és végrehajtási célok vizsgálatán keresztül rávilágítson egyes jogalkotási anomáliákra, amelyek megkérdőjelezhetik a törvényesség elvének maradéktalan érvényesülését a hatályos büntetőjogi szabályozás kapcsán – különös tekintettel egyebek mellett a közelmúlt jogalkotására is. Ennek keretében a büntetési célok közül a társadalomvédelem egyik oldalát jelentő speciális prevenció kerül részletes vizsgálat alá. Továbbá a büntetési és végrehajtási célok vizsgálatával talán annak a kérdésnek a megválaszolásához is közelebb lehet jutni, hogy mely büntetés (nem) állhat indokoltan a szankciórendszer csúcsán. Az elemzés értelemszerűen érvényesíti a leíró és az összehasonlító módszer-tant, illetve minimálisan kvantitatív empirikus kutatást is megjelenít statisztikai adatok formájában.

Miért válhat megválaszolhatóvá a büntetési és a végrehajtási célok vizsgálatával az a kérdés, hogy mely büntetés kerüljön a szankciórendszer csúcsára? A feltevés Bibó gondolataiból kiindulva az, hogy a büntetőjog organikus fejlődése egyet jelent a társadalom kulturális szintjének fejlődésével, melynek eredménye a legsúlyosabb büntetési nemek „szelidülése” lehet. Ahogy a halálbüntetés eltűnt a szankciórendszer csúcsáról, úgy feltehető, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés napjai is meg lesznek számlálva. Bibó szerint ugyanis a társadalom megtorlásra irányuló szándéka enyhülhet, prevenció iránti igénye nőhet. Eszerint egy olyan hozzáállás lehet úrrá fokozatosan a társadalmon, amely a büntetési célok szempontjából azt jelentheti, hogy kevésbé megtorolni akarja a rossz tettet, hanem leginkább azon munkálkodik, hogy büntetőjoggal ellátott magatartás ne forduljon elő többé. Ahogy Bibó fogalmaz: „*A büntetésrendszer megtorló jellegét csak ott és annyira lehet csökkenteni, ahol és amennyire a társadalomnak felháborodásra és megtorlásra való készsége csökkent. Kétségtelen, hogy amint a történelem folyamán a társadalom felháborodási készsége elmebetegekkel és varázslattal gyanúsítottakkal szemben a minimumra tudott csökkenni, a társadalom megértési készsége a mai bűncselekmények óriási területén is nagyfokú növekedésre képes.*” (Bibó, 1986).

Minél fejlettebb egy társadalom kulturális szintje, annál enyhébb büntetési nemekre van igénye és szüksége. A társadalom kulturális szintjének fejlettsége korrelál az alternatív büntetési formák iránti igénnyel. „*Minél jobban növekszik a társadalom megértési és tolerancia szintje, annál inkább igényelhet az erkölcs és a jogrendszer olyan büntetéseket, amelyek a megelőzésre és az újabb bűncselekmények elkerülésére összpontosítanak, nem pedig a megtorlásra, illetve a társadalom elégtétel iránti igényének kiszolgálására.*” (Bibó, 1986). Jóllehet, hiszen a kriminálpolitikát is elsősorban a társadalom civilizációs szintje határozza meg (Gál, 2024). Bibó gondolatmenetéhez további meglátások

kapcsolhatóak. Egyrészt Karsai Dániel megkapóan keretezi a TÉSZ létének, nem létének, illetve mibenlétének kérdéskörét: „*A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés valójában nem jogi kérdés. Sokkal inkább filozófiai vagy társadalom-elméleti. Amikor erről gondolkodunk, arra kell válaszolni valójában, hogy miképpen bánjon egy társadalom a képzeletbeli társadalmi hierarchia leg-alján lévőkkel.*” (Karsai, 2014). Másrészt Nagy Ferenc is úgy nyilatkozott, hogy „*az élet végéig történő szabadságvesztés végrehajtásának előírásával a fejlettebb jogi kultúrával rendelkező civilizáltabb országokban általában nem találkozhatunk vagy ezt a gyakorlatban nem alkalmazzák*” (Nagy, 1999). Régebbre utalva, Platón szerint pedig „*nem a már elkövetett gonosztett miatt kell a büntetést lerónia – hiszen a megtörténtet úgysem lehet meg nem történné tenni –, hanem azért, hogy a jövőben vagy egyáltalán meggyűljön a bűnt ő maga is és mindazok, kik látták a bűnhődést; vagy legalábbis nagymértékben alábbhagyjanak az ilyen gyászos cselekedetekkel*” (Platón, 1984). Idevágóan végül Kadlót Erzsébet szavait is érdemes lehet megjeleníteni: „*A büntetőjog – emberiességi szempontoknak megfelelő – szankciós eszközállománya korlátozott. Lehetnek ebben eltérések jogrendszerektől, társadalmaktól függően, de van a civilizált közösségnek egy olyan elfogadott minimuma, amely alá az emberi jogokat és keresztény-zsidó kultúra minimális követelményeit elismerő állam nem mehet. Ma már nem kérdés, hogy a halálbüntetés alkalmazása a civilizált minimumba nem fér bele, ahogyan a csonkító, kínzó és megalázó büntetések is – szerencsére – rég visszaszorultak. Felvilágosult állam semmilyen alapon nem törhet senki életére, a büntetésére sem.*” (Kadlót, 2013).

Elképzelhető, hogy a büntetési és végrehajtási célok szabadságvesztés-büntetéssel kapcsolatos anomáliája a fentebb részletezett „bibói” fejlődési ívnek az előjelei? Ugyanis a Bibó által részletezett tendencia a hatályos büntetőjogban is megfigyelhető, a 2012. évi C. törvény (Btk.) 79. §-a és annak indokolása, kommentárja, valamint magyarázatai a legnagyobb hangsúlyt a prevenciósz célra helyezik. A hatályos végrehajtási célok pedig nagyrészt ehhez igazodnak. Egyetlen kivétel létezik: a TÉSZ. Éppen ennek okán merülhet fel álláspontom szerint indokoltan a tanulmány hipotézise. Ugyanakkor azt is érdemes leszögezni, hogy a hatályos magyar Btk. az Európai Unió viszonylatában az egyik legszigorúbb büntető törvénykönyv. Ezt a szigorúságot Gál István László pont a TÉSZ létével indokolja: „*A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazása miatt is a magyar büntetőjog tekinthető az EU-ban a legszigorúbbnak: ilyen büntetést egyedül Magyarország alkalmaz a gyakorlatban.*” (Gál, 2024). Végül indokolt azt is leszögezni, hogy a tanulmánynak nem célja az ellen érvelni, illetve azt cáfolni, hogy a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetői adott esetben életük végéig büntetés-végrehajtási intézetben maradjanak.

Hipotézis

Aggályok merülhetnek fel, hiszen tematikusan levezetve létezik egy olyan érvelés, amely nem ad megnyugtató választ a büntetési és végrehajtási célok teljesülésével összefüggésben TÉSZ esetében. Emellett a büntetési és végrehajtási célok vizsgálata alapján megkérdőjelezhető az ÉSZ létjogosultsága is. Mindebből kifolyólag pedig szűkebb értelemben felmerülhet a büntetőjog egész rendszerét átható törvényesség elvének, azon belül is a nullum crimen/nulla poena sine lege certa sérelme. Tágabb értelemben pedig a jogállamiság egyik legfontosabb elemének, a jogbiztonságnak [11/1992 (III. 5.) ABH.] a maradéktalan érvényesülése is kérdőre vonható.

Miért fontos a büntetés és a végrehajtás célja? Álláspontom szerint azért, mert a büntetés és a végrehajtás hatályos céljának szem előtt tartásával detektálható a szankciórendszer csúcán elhelyezkedő büntetés, a büntetőjog által követelményként megfogalmazott világos, egyértelmű és érthető módon. Ugyanis, amely büntetés kétséget kizáróan megfelel(het) a hatályos – és álláspontom szerint ideális – büntetési és végrehajtási céloknak, csak az lehet alkalmas a legszigorúbb szankció helyének betöltésére, ellenkező esetben pedig a büntetőjogi szabályozás, amelynek a legfontosabb követelménye a konzisztencia, hibát szenved. „*A büntetés csak addig indokolt, amíg annak céljai meg nem valósulnak*” (Balázs, 2018). Argumentum a simile, csak az a büntetés indokolt, amely célokat valósít meg, azaz a hatályos büntetési célokat. Ide kapcsolható Zlinszky János 23/1990 AB határozatból származó párhuzamos véleményének egy részlete is: „*A büntetés tehát [...] csak ebben a célra irányított értelemben elfogadható, és indokoltságát veszti azonnal, amint céljai megvalósítására alkalmatlanná válik.*” (23/1990 ABH).

A hatályos szabályozás, és annak TÉSZ-hez való viszonya

„A büntetőjog sajátos erkölcsi jelenségét egyetlen központi fontosságú kérdés adja meg, amely az összes többi etikai vonatkozást magában foglalja. Ez a kérdés a büntetés értelmének és mibenlétének kérdése.”
(Bibó, 1986)

Anyagi jog

A hatályos szabályozás világosan kimondja a Btk. 79. §-ában, hogy a büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el. Ez azt jelenti, hogy az elsődleges cél

a társadalomvédelem, amely két rész cél – a speciális és a generális prevenció – útján valósul meg. „*A társadalom védelme az egész büntetőtörvénynek a feladata, amely a büntetés szempontjából egyet jelent a bűnözés megelőzésével. A speciális és a generális prevenció a társadalom védelmének egy-egy oldala, amelyeknek együttesen kell megvalósulniuk ahhoz, hogy a büntetés célja elérhető legyen*” (Mészár, 2024). Emellett a büntetés határozott célja – azzal együtt, hogy a Btk.-ban expressis verbis nem jelenik meg – a megtorlás és a kárvótétel is, azaz a bűncselekménnyel megsértett társadalmi rend helyreállítása és az igazságosság elveinek érvényesítése a sértettek tekintetében (Tóth, 2003).

A társadalom védelmét megvalósító egyik rész cél, a speciális prevenció, „kettő + egy” módon valósulhat meg. Egyrészt a reszocializációval, azaz az elkövető társadalomba való visszavezetésével. Ez lényegében az elkövető erkölcsi átnevelésével jár, amelynek keretében az elkövető személyisége pozitív irányba fejlődik, és felismeri, hogy amit tett rossz, így törvénytisztelő állampolgárrá válik. Másrészt az elrettentéssel, amely abban áll, hogy az elkövető azért nem fog a jövőben büntetőjog-ellenes magatartást megvalósítani, mert szankciótól való félelme visszatartja. Tehát ebben az esetben az elkövető erkölcsi értékrendje változatlan marad, az nem fejlődik pozitív irányba. Harmadrészt az elkövető ártalmatlanná tételével. Utóbbi az ÉSZ/TÉSZ esetében legfeljebb az izoláció lehet, azaz az elkövető elszigetelése a társadalomtól (Balázs, 2018; Tóth, 2003). E három megvalósulási mód közül logikusan az első a legideálisabb, így egyben kvázi az elsődleges cél (URL1), de a társadalomvédelem megvalósul a második megvalósulási mód által is (Mészár, 2024). A Btk. különböző kommentárjai és magyarázatai, illetve a törvény indokolása a speciális prevenció kapcsán csupán az első kettő megvalósulási módot jellemzik és azonosítják a társadalomvédelem részeként – tehát a reszocializációt és az elrettentést. Emellett a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. törvény) is a reintegrációt hangsúlyozza és részletezi a szabadságvesztés-büntetés végrehajtási céljai és elvei között. A harmadik megvalósulási módszer, azaz ÉSZ/TÉSZ esetében az izoláció, a jogirodalomban lelhető fel mint a speciális prevenció megvalósulásának legkevésbé ideális formája (Balázs, 2018; Tóth, 2003). Ugyanakkor a Bv. törvény magyarázata az izolációt a végrehajtás „káros mellékhatásaként” definiálja (Belovics & Vókó, 2014).

A Btk. 79. § szabályozásán túl a büntetésnek meg kell felelnie még az arányosság és igazságosság mércéjének is. A hatályos magyar büntetőjog a tettarányos felelősség elvén alapszik. A Btk. kommentárja kimondja, hogy a 79. §-ban megfogalmazott célok elérése érdekében az egyik legfontosabb követelmény az arányosság elve (Mészár, 2024). A törvény indokolása pedig rögzíti, hogy

a büntetésnek a bűncselekmény társadalomra veszélyességével arányban kell állnia ([URL1](#)). A kommentár értelmezésében e komplex fogalom elsősorban a tettarányosságot jelenti, de az elkövető személyisége, a cselekmény társadalomra veszélyessége, illetve adott esetben a több elkövető által megvalósított cselekmények esetén a magatartások egymáshoz való viszonyának kontextusában, a belső arányosságot is jelentheti (Mészár, 2024). A kommentár arra is kitér, hogy az arányos büntetéssel érhető el az igazságos büntetésnek azon formája, amely mind az anyagi jogi jogszabályoknak megfelel, mind a társadalom igazságérzetét kielégíti. Az idézett kommentár továbbá egyfajta prioritást is kifejezni látszik a büntetési célok kapcsán, amikor kifejezésre juttatja, hogy az arányos és igazságos büntetés szolgáltatásban a nevelés csak kisebb hangsúlyt kaphat (Mészár, 2024). A szabályozási környezet alapján a „nevelés” szó nehezen félreérthető módon a speciális prevencióra utalhat, hiszen annak elsődleges és legideálisabb megvalósulási módja az erkölcsi nevelés útján történő reintegráció (Tóth, 2003).

A TÉSZ viszonya az anyagi jogi célokhoz

A TÉSZ a hatályos szabályozás szerinti büntetési célokkal nincs összhangban. A Btk. 79. §-a szerint a büntetés célja a társadalomvédelem, amely önmagában nem, csak a speciális és a generális prevencióval együtt értelmezhető. Tehát a büntetés célja – így a társadalom védelme – csak úgy valósulhat meg, ha az adott büntetés mind az egyéni, mind a kollektív megelőzést teljesíti. A speciális prevenció a kommentár, az indokolás és a magyarázat szerint elsődlegesen a reszocializáció, de az elrettentés útján is megvalósulhat. A harmadik megvalósulási metódus – az ártalmatlanná tétel – a törvényben, a kommentárban, az indokolásban és a magyarázatban nem, csak a jogirodalomban jelenik meg, és képzí az egyéni megelőzés legkevésbé ideális formáját. Tehát a hatályos büntetőjogi célok tekintetében, a társadalomvédelem egyik oldalát jelentő speciális prevenció megvalósulási módjai között az ártalmatlanná tétel nem szerepel, amely TÉSZ esetén az izoláció. Ez alapján az a büntetési nem, amely a speciális prevenciót ártalmatlanná tétellel tudja legfeljebb megvalósítani, elméletileg nem felel meg a hatályos szabályozásnak. Papp László úgy fogalmaz, hogy a teljes és végleges izoláció értelmetlenné teszi a Btk.-ban megfogalmazott büntetési célokat (Papp, 2007). Ugyanakkor érdemes hozzátenni, hogy amennyiben elfogadható is lenne az izoláció, mint a hatályos büntetési célok egyik megvalósulási módja, a TÉSZ akkor sem felelne meg e célnak, hiszen a hatályos szabályozás a végleges elszigetelést nem garantálja, nem is garantálhatja (3/2015. BJE).

Végrehajtási jog

A büntetés célját szűkítve, a szabadságvesztés-büntetések céljáról a büntetőjog tágabb fogalmának tekintetében is szükséges vizsgálni. A Bv. törvény tovább részletezi a büntetési célokat a legszigoróbb büntetési nem tekintetében. A Bv. törvény kommentárja a végrehajtási elvek részletezésénél rögzíti, hogy a végrehajtás során a büntetési célok nem sérülhetnek, azaz az anyagi jogi céloknak és a végrehajtási céloknak összhangban kell állniuk, azoknak egyidejűleg kell érvényesülniük. Ezt maga a törvény és annak magyarázata is megerősíti: „*a végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése*” [Bv. törvény 1. § (1) bekezdés; Belovics & Vókó, 2014].

Bv. törvény 83. § (1) bekezdés

A Bv. törvény 83. § (1) bekezdése úgy fogalmaz, hogy: „*A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.*” Nehezen félreérthető módon a speciális prevenció elsődleges megvalósulási módja jelenik itt meg, azaz a reszocializáció. A reszocializáció és a reintegráció (illetve a rehabilitáció) Popper szerint összességként értelmezendő (Popper, 1970). Így álláspontom szerint nem helytelen szinonimaként kezelni e fogalmakat jelen kontextusban, hangsúlyozva a végrehajtási célok kapcsolódását a speciális prevencióhoz. Megjegyzendő e ponton, hogy a Bv. törvény a reintegrációt sajátos jelentéstartalommal bővítette ki ([URL2](#)). Egyebekben érdekesen árnyalja a szabadságvesztés anyagi jogi és végrehajtási célját, hogy e fogalmak tekintetében közös a „re” előtag, amely valamely korábban fennálló állapot visszaállítására utal (Szabó, 2014). A bűnelkövetők esetében azonban nem mindig alkalmazható ez a megközelítés, mivel sok elkövető sosem volt olyan kedvező pszichológiai vagy társadalmi helyzetben, amelyet érdemes lenne visszaállítani. Azok számára, akik már születésüktől kezdve súlyosan hátrányos helyzetben éltek, számos társadalmi és egyéni problémával küzdöttek, valamint különféle szocializációs hiányosságokkal rendelkeznek, nem a régi állapot visszaállítása, hanem egy annál jobb életkörülmény kialakítása lenne az ideális cél (Robinson & Crow, 2009).

Tehát a Bv. törvény 83. § (1) bekezdése szerint a határozott idejű szabadságvesztés és ÉSZ esetében a büntetés célja kapcsán konjukció jelenik meg. Cél a joghátrány érvényesítése és a reintegráció mint a speciális prevenció legpreferáltabb megvalósulási módja. A Bv. törvény ezzel expressis verbis azt is

kimondja, hogy mind a határozott idejű szabadságvesztés, mind ÉSZ esetén az elítélt szabadulásával számol, amely megkérdőjelezi az „életfogytig tartó szabadságvesztés” terminus létjogosultságát a nullum crimen/nulla poena sine lege certa fényében, hiszen egyértelműen látszódik, hogy az elnevezéssel szemben nem cél, hogy életfogytig tartson. A Bv. törvény indokolása megerősíti utóbbi állítást a 83. §-hoz fűzött magyarázattal, kifejezve azt, hogy a végrehajtás céljának tekintetében a határozott idejű szabadságvesztés és az ÉSZ azonos: „*A szabadságvesztés céljának fogalmi meghatározása a Btk. rendelkezéseivel összhangban különbséget tesz a határozott idejű és az ún. tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés között*” (URL2). Argumentum a contrario: a szabadságvesztés céljának fogalmi meghatározása a Btk. rendelkezéseivel összhangban nem tesz különbséget a határozott idejű és az úgynevezett „normál” életfogytig tartó szabadságvesztés között. Hiszen sem a törvény, sem a kommentár, sem az indokolás, sem a magyarázat nem differenciál a szabadságvesztés-büntetés végrehajtási célja kapcsán e két szankció között, megteszi ezt ugyanakkor a határozott idejű szabadságvesztés és TÉSZ között.

Bv. törvény 83. § (2) bekezdés

Azonos szakasz következő bekezdése az alábbiak szerint árnyalja a szabályt: „*A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának célja a társadalom védelme érdekében az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése.*” [Bv. törvény 83. § (2) bekezdés]. Tehát TÉSZ esetén a végrehajtás célja redukálódik a joghátrány érvényesítésére. E második bekezdés valójában nem osztja el a TÉSZ célját övező kételyeket, hanem deklarálja azokat. Ugyanis e bekezdésből nehezen félreérthető módon rajzolódik ki az az aggasztó tendencia, miszerint e büntetés esetében a fogva tartás célja, maga a fogva tartás (Garami, 1999), amely nincs összhangban az anyagi jogi és a végrehajtási célokkal. Ezt az aggasztó tételt a Bv. törvény nagykommentárja egy elegáns mondattal rendezi: „*A jogalkotó ugyanakkor a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának a reintegráció szempontjából értékelhető perspektívtátlanságára is reflektált, midőn a végrehajtás célját pusztán az ügydöntő határozatban kiszabott joghátrány érvényesítésében jelölte meg. Elvben a büntetés céljának »minimalizálása« a célhoz rendelhető eszközök táráát is jelentősen szűkíti.*” (Palló, 2024).

Ez alapján nemhogy jelentősen erodálódik a büntetés anyagi jogi és a szabadságvesztés-büntetés végrehajtási célja, hanem deklarálásra kerül az a tény is, hogy ez a „minimalizált” cél sem látszik hatékonyan megvalósulni eszközhiány következtében.

Ami a joghátrány érvényesítését illeti, mint a TÉSZ egyedüli végrehajtási célját a Bv. törvény magyarázata azzal az igénnyel azonosítja, hogy a szabadságvesztést büntetésként kell végrehajtani. Ennek szempontjából a végrehajtás rendjének van kiemelkedő szerepe, amely biztosít minden, a büntetés lényegéhez tartozó hátrány érvényesítését (Belovics & Vókó, 2014). *„A joganyagban egyébiránt korábban nem volt rendelkezés a TÉSZ céljával összefüggésben, ezt a hiányosságot a Bv. törvény pótolta, így ez új elemként jelenik meg a szabályozásban.”* (Palló, 2024). Ergo, a jogalkotó reflektált a TÉSZ célját övező hiátus kérdésére, azt azonban álláspontom szerint anomáliák sorának megteremtésével tette meg.

A Bv. törvény kommentárja azt is rögzíti, hogy TÉSZ esetén a szabályozás fókuszába a joghátrány-érvényesítés és a társadalom védelme került, (Palló, 2024), így a kommentár a joghátrány-érvényesítés mellett a TÉSZ célját megpróbálja a társadalomvédelemhez mint elsődleges anyagi jogi célhoz kapcsolni. Nehezíti azonban a TÉSZ valós céljának meghatározását a Bv. törvény indokolásának megfogalmazása, amely egyedül a társadalomvédelmet hangsúlyozza: *„jelentős újítás, hogy a törvény adekvát célfogalmat határoz meg a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetére, amely nem lehet más, mint a társadalom védelme”* (URL2). Tehát egyrészt a Bv. törvény a TÉSZ céljának a joghátrány-érvényesítését határozza meg, másrészt a kommentár szerint TÉSZ esetén a szabályozás fókuszában a joghátrány-érvényesítés és a társadalomvédelem áll. Harmadrészt a Bv. törvény indokolása egyedüli célként a társadalomvédelmet jelöli meg TÉSZ esetére.

Bv. törvény 83. § (6)-(8) bekezdés

Továbbmenve a Bv. törvény 83. §-ának bekezdésein, deklarálásra kerül az is, hogy: *„A szabadságvesztés végrehajtása során az elítéltet csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet elkülöníteni a társadalom tagjaitól. Az elítélt számára biztosítani kell a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával nem ellentétes családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.”* [Bv. törvény 83. § (6) bekezdés].

Emellett a törvény azt is kimondja, hogy *„a szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése, személyisége, felelősségérzete fejlődhessen, és ezáltal felkészüljön a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre”* [Bv. törvény 83. § (7) bekezdés]. E két bekezdésről magabiztosan három tény kijelenthető. Egyrészt a reintegrációs célt erősítik. Másrészt az elítélt szabadulását helyezik kilátásba. Harmadrészt nem differenciálnak határozott ideig tartó szabadságvesztés, ÉSZ és TÉSZ között (Hagymási, 2009). Mindezt megerősíti a törvény magyarázata is: *„a büntetés-végrehajtási szervezet egyik fő feladata az elítélt társadalomba való beilleszkedésének*

elősegítése, amely azt jelenti, hogy szabadulásakor olyan helyzetben legyen, és olyan attitűddel rendelkezzen, hogy képes legyen, és belső meggyőződésből akarjon is a társadalom hasznos tagjává válni” (Belovics & Vókó, 2014). Ismét hangsúlyozandó, hogy bizonytalanságot okozhat az említett büntetések valódi céljának és tartalmának meghatározása, mivel sem a törvény, sem a magyarázat nem tesz különbséget e ponton határozott idejű szabadságvesztés, ÉSZ és TÉSZ között. Ebben az esetben szintén felmerülhet a jogbiztonság sérelme, hiszen a Bv. törvény idézett bekezdéseivel ellentétben a Btk. világosan differenciál: a szabadságvesztés lehet határozott idejű vagy életfogytig tartó. Eszerint pedig, amikor a Bv. törvény „pusztán” szabadságvesztés-büntetést említ, azt úgy kellene értelmezni, hogy magában foglalja annak mindhárom típusát, holott a szabályozás tartalmából egyértelműen kirajzolódik ennek az ellenkezője.

A kommentár azzal is megerősíti a szabadságvesztés (illetve külön nevesítve, a hosszú tartamú szabadságvesztés) reintegrációs célját, hogy leszögezi azt, hogy a végrehajtásnak nem lehet olyan következménye, amely akár testileg vagy mentálisan sérült embereket bocsát ki a szabad életbe, hiszen ez a büntetés céljával és a társadalom érdekeivel is szöges ellentétben állna. Ezért a hosszabb tartamú bebörtönzés fent említett káros hatásainak az ellensúlyozására vagy kizárására a büntetés-végrehajtás szervezetének megfelelő eszközöket kell alkalmaznia (Palló, 2024). A kommentár e ponton már differenciál a büntetések között, de egy új terminus bevezetésével, amely a „hosszú tartamú szabadságvesztés”. A Bv. törvény indokolása, magyarázata és kommentárja nem definiálja a hosszú tartamú szabadságvesztést. E körben nincs konszenzus, de néhány tény ki lehet jelteni. Egyrészt Nagy Ferenc az ezredforduló után nem sokkal az ötévi, vagy azt meghaladó szabadságvesztést definiálta hosszú tartamúnak (Nagy, 2005). Másrészt az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec(2003)23. számú ajánlása határozott ideig tartó büntetés esetén az öt évet meghaladó büntetést hosszú tartamúként azonosította (Nagy, 2005). Harmadrészt nyelvtani értelmezéssel arra is lehet következtetni, hogy tíz évnél hosszabb időre szóló szabadságvesztés jöhet csak szóba a Bv. törvény 186. § (1) bekezdés alapján, amely *„a szabadulásra felkészítés hosszabb tartamú szabadságvesztést töltő elítéltek esetében”* cím alatt helyezkedik el: *„azt az elítéltet, aki szabadságvesztés büntetésből folyamatosan legalább tíz évet bv. intézetben tölt, reintegrációs programba kell bevonni, amelynek szabályait az elítélt köteles megtartani.”* Ez alapján a hosszabb tartamú szabadságvesztés halmazába beillik a határozott idejű szabadságvesztés, az ÉSZ és a TÉSZ is. Negyedrészt árnyalja a képet, hogy a Bv. törvény alapján a hosszú idő speciális részlegbe ÉSZ-t töltő elítéltek mellett, a legalább 15 évi szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek kerülhetnek [Brezovszki, 2014; Bv. törvény 105. § (1) bekezdés].

Első állítás: a TÉSZ esetében az anyagi jogi és a végrehajtási célok anomáliája figyelhető meg. A TÉSZ kapcsán más célt határoz meg az anyagi jog (társadalomvédelem, speciális és generális prevenció) és mást a végrehajtási jog (joghátrány érvényesítés), amely szemben áll a Bv. törvényben több helyen megjelenő elvvel, miszerint a végrehajtás célja a büntetési célok érvényesítése. Mit jelenthet a Bv. törvény értelmében a joghátrány-érvényesítés? A hatályos Btk. és az 1978. évi IV. törvény a büntetési célok tekintetében minimális eltérést mutat, amely eltérés a joghátrány szóban rejlik. A hatályos szabályozás nem határozza meg a büntetés fogalmát, illetve tartózkodik annak joghátrány jellegének kimondásától, megteszi ezt ugyanakkor a törvény indokolása: „a büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott, a bűncselekmény társadalomra veszélyességével arányban álló joghátrány” (Pallagi, 2014.; URL1). Az anyagi jog szerint tehát a joghátrány a büntetés maga. Amint már korábban megjelenítésre került, a Bv. törvény magyarázata alapján a joghátrány érvényesülése azt jelenti, hogy a szabadságvesztést büntetésként kell végrehajtani, amely lényegéhez tartozó hátrányok érvényesítése a végrehajtás feladata. A magyarázat arra is kitér, hogy „a szabadságvesztés-büntetésnek egyedül a szabadság elvonásából kell állnia”, illetve, hogy „valamennyi szabadságelvonás, de különösen a szabadságvesztés büntetés vonatkozásában elvi éllel jelenik meg az a követelmény, hogy a büntetőelem, a valódi büntetés a szabad élettől való megfosztásban, azaz a »bebörtönzésben« nyilvánul meg” (Belovics & Vókó, 2014). Tehát TÉSZ esetén a büntetés, azaz a joghátrány a „bebörtönzés” maga – az egyedüli cél pedig ennek a joghátránynak az érvényesítése. A büntetés célja önmagában azonban nem lehet a joghátrány érvényesítése, hiszen a joghátrány mivolta értelemszerű tulajdonsága, fogalmi eleme a büntetésnek, amelynek minden esetben automatikusan érvényesülni kell. Ez alapján úgy tűnik, mintha TÉSZ esetén a jogalkotó „kivonta” volna a szabályozás képletéből a büntetés célját. Joghátrány egyenlő büntetés. TÉSZ esetén a büntetés célja a joghátrány érvényesítése. Tovább egyenlő, TÉSZ esetén a büntetés célja a büntetés, ami a szabadság elvonása, azaz a „bebörtönzés”. A TÉSZ célja a bebörtönzés. Hogyan viszonyul ez a speciális prevencióhoz? A Bv. törvény úgy fogalmaz, hogy TÉSZ esetén a joghátrány érvényesítése a társadalom védelme érdekében történik. Tehát a „bebörtönzéssel” védi a TÉSZ a társadalmat, ami maga az elszigetelés, azaz az izoláció. Az izoláció pedig – mint fentebb kifejtésre került – nem felel(het) meg a büntetési

céloknak, ismét hangsúlyozva, hogy a hatályos szabályozás TÉSZ esetén sem garantálja a végleges ártalmatlanná tételt.

A második állítás: zavaros a Bv. törvény, annak indokolása, kommentárja és magyarázata a TÉSZ valódi célja kapcsán. Emellett zavaros az említett források terminushasználata is, hiszen a korábban kifejtettek alapján nem mindig egyértelmű, hogy mikor utal határozott idejű, életfogytig tartó, illetve tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre. Ezen kívül kérdéses a hosszú tartamú szabadságvesztés pontos fogalma is.

Bv. törvény:

- a TÉSZ célja a társadalom védelme érdekében a joghátrány érvényesítése [Bv. törvény 83. § (2) bekezdés].

Kommentár:

- (1) a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának fókuszába a joghátrány érvényesülése és a társadalom védelme áll (Palló, 2024).
- (2) a szabadságvesztés, illetve külön nevesítve, a hosszú tartamú szabadságvesztés végrehajtásának reintegrációs célját tekintve nem lehet olyan következménye, amely akár testileg vagy mentálisan sérült embereket bocsát ki a szabad életbe, hiszen ez a büntetés céljával és a társadalom érdekeivel is szöges ellentétben állna (Palló, 2024).

Indokolás:

- a TÉSZ célja nem lehet más, mint a társadalom védelme ([URL2](#)).

A kommentárból kiemelt (1) idézet problematikája korábban kifejtésre került. A kommentárból kiemelt (2) idézet nem egyeztethető össze a TÉSZ-szel. Ugyanis – ismét hangsúlyozva – TÉSZ esetén potenciálisan szabadlábra kerülhetnek az elítéltek, méghozzá úgy, hogy a reintegráció esetükben nem volt végrehajtási cél, és a végrehajtás rendjére tekintettel a legszigorúbb szabályoknak kellett megfelelniük, amelyek a leginkább képesek katalizálni azokat a személyiségjegyeket, amelyek kifejezetten kontraproduktívak a társadalomba való visszailleszkedés tekintetében. A kommentár a szabadságvesztés káros hatásainak ellensúlyozására a Bv. szervezet számára megfelelő eszközök alkalmazását írja elő. Ugyanakkor a kommentár TÉSZ esetében azt is rögzíti, hogy a büntetés céljának „minimalizálása” a célhoz rendelhető eszközök táráát is jelentősen szűkíti (Palló, 2024). Argumentum a contrario: szöges ellentétben áll a büntetési célokkal és a társadalom érdekeivel, ha a Bv. szervezet nem biztosít a szabadságvesztés (és a hosszú tartamú szabadságvesztés) esetében olyan eszközöket, amelyek a bebörtönzés káros hatásait ellensúlyozzák. TÉSZ esetében nincs

ilyenről szó a végrehajtási célok alapján, ergo ellentétes a büntetési célokkal. Emellett itt is hangsúlyozandó, hogy további értelmezési nehézséget okoz az is, hogy bár korábban a Bv. törvény nem differenciált a szabadságvesztés-büntetés különböző formái között, e ponton megteszi egy új terminus bevezetésével (hosszú tartamú szabadságvesztés), amely pontos tartalmáról azonban még a jogirodalomban sincsen konszenzus.

Ami az indokolást illeti, azonos okok mentén, mint amelyek fentebb kifejtésre kerültek: a TÉSZ nem képes a társadalomvédelmet a hatályos szabályok szerint megvalósítani.

A TÉSZ az arányos büntetés követelmények kontextusában

A büntetési célok relációjában érezhető módon releváns kérdésként jelentkezik a TÉSZ és az arányosság elvének viszonya. Igazán talán a halálbüntetés eltörlésével vált a kérdés aktuálissá, hiszen népszerű és ezzel együtt nem megalapozatlan érv az ÉSZ mellett, hogy az egyetlen valós alternatívája a szankciórendszer csúcspontjára sokáig elhelyezkedő halálbüntetésnek. Magyarországon a két szankció organikus kapcsolata már a halálbüntetés eltörlését megelőzően is tetten érhető, „*az Elnöki Tanács például a kiszabott halálos ítéletek egy részét kegyelemből sok esetben életfogytig tartó szabadságvesztésre változtatta át.*” (Gál, 2024). Ahogy arra Gönczi Gergely is rávilágít, a nyugati világ egyik legnagyobb feladata évszázadok óta, hogy a halálbüntetés eltörlése után maradt ürt megfelelően kitöltse (Gönczi, 2015). Sokak szerint ennek a bizonyos ürnek a kitöltésére az egyetlen valós alternatíva a ÉSZ (Johnson & McGunigall-Smith, 2008). Ugyanakkor egyesek szerint a halálbüntetés eltörlését követően az ÉSZ önmagában nem alkalmas erre a feladatra (Polgár, 2017). Vig Dávid a halálbüntetés eltörlése utáni állapotot „lefejezett szankciórendszerként” nevesítette, amelynek lényegi problémája abban áll, hogy ÉSZ esetén a büntetőjog eszköztelen a leg súlyosabb cselekményeket megvalósító elkövetőkkel szemben (Vig, 2009), tehát nem képes az elkövetett tette arányos választ adni. Polgár András részletezi, hogy az említett szabályozási hiátus a társadalom igazságérzetét sértette, amely diszfunkcionálisan hatott az önkéntes jogkövetésre. A probléma a tette arányos büntetés hiányában nyilvánult meg. Ugyanis amíg az esetek zömében a kisebb súlyú bűncselekmények elkövetőit arányosan szankcionálta a jogalkalmazó, úgy a kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetői eszerint aránytalan büntetést kaptak, így a büntetési célok nem teljesültek (Polgár, 2017). Előző állítást alátámasztandó: „*Az LB Büntető Kollégiuma az 1990-től 1998-ig terjedő időszakban számos konkrét ügyben hozott érdemi határozatával munkálkodott azon, hogy a halálbüntetés alkotmánybírósági döntés következtében*

történt megszüntetése miatt a büntetés-kiszabás körében országosan tapasztalt kedvezőten jelenség (tett-arányos felelősségi rendnek meg nem felelő enyhe büntetés-kiszabás, illetve következtelen, szélsőségektől sem mentes aránytalanság) megszűnjön, és az ítélkezési gyakorlat stabilizálódjék.” (Kónya, 2017).

E helyzet megoldása lett a TÉSZ bevezetése, amely a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja, így ahogy Békés Ádám fogalmaz „*egyfajta hiánypótló intézkedés volt a jogalkotó részéről, hogy a társadalmat képes legyen megvédeni azoktól az elkövetőktől, akik olyan súlyos, a társadalmi normákkal a végletekig szembe helyezkedő magatartást tanúsítottak, hogy a társadalomba való visszavezetésük lényegében reménytelen*” (Békés, 2014). Polgár András úgy fogalmaz, hogy „*ha nem lenne ez a szankció (TÉSZ), úgy egyes kirívó esetekben a büntetés sem lenne tettarányos*” (Polgár, 2017). Emellett hangsúlyozandó az abszolút elmélet képviselőjeként (Juhász, 2022) Szabó András 23/1990 AB határozatban tett párhuzamos véleménye, miszerint elegendő, ha a büntetés tettarányos, nem kell, hogy bármilyen egyéb cél elérésére alkalmas legyen: „*a büntetés célja önmagában van: a célra nem tekintő megtorlásban.*” (23/1990 ABH).

A hatályos Btk. kommentárja – amint már korábban megjelenítésre került – kitér arra is, hogy a törvényszövegben megjelenített büntetési célok mellett az egyik legfontosabb büntetésekkel szemben állított követelmény az arányosság elve, mivel a magyar büntetőjog a tettarányos felelősség elvén alapszik. Emellett rögzítésre kerül az is, hogy az arányosság révén biztosítható az igazságos büntetés, amely az anyagi jogi előírások mellett a társadalmi igényeknek is megfelel, és e tekintetben a nevelés – amely immanens módon a speciális és a generális prevenciót jelentheti a kommentár szóhasználatában – csak kisebb hangsúlyt kaphat (Mészár, 2024). Ezzel kapcsolatosan a következő megjegyzés tehető. A kommentárok alapján az arányosság elvének érvényesülésével elérhető az igazságos büntetés, amely megfelel az anyagi jogi szabályoknak és a társadalom igazságérzetének. Vizsgáljuk meg e két tényezőt (anyagi jognak való megfelelés, társadalom igazságérzetének kielégítése) a TÉSZ tükrében. Az anyagi jogi szabályok – jelen esetben – a büntetési célokra vonatkozhatnak, amelyek korábban részletesen bemutatásra kerültek. Ezek alapján az arányos büntetés akkor felel meg az anyagi jogi jogszabályoknak, amennyiben a speciális prevenciót reszocializáció vagy elrettentés útján valósítja meg. A TÉSZ a fentebb írtak alapján az anyagi jogi jogszabályoknak nem képes megfelelni, így az arányos büntetés első „feltételét” nem teljesíti. A második „összetevő” a társadalom igazságérzetének kielégítése, amely álláspontom szerint természetesen nem érdektelen, de legfeljebb szubjektív faktorként kezelendő. E körben megoszlanak a vélemények. Tóth Mihály szerint például nem keverendő össze

a társadalmi igazságérzet, illetve a bosszúvágy a társadalomvédelemmel (Tóth, 2014b), azaz a hatályos büntetési céllal. Polgár András pedig Márki Zoltánt idézi, aki szerint a szankciórendszernek meg kell felelnie a társadalmi elvárásoknak is (Polgár, 2017). „Metabüntetőjogi” megközelítéssel érdemes lehet azt is hangsúlyozni, hogy közvetett demokrácia esetén a jogalkotásban is közvetett módon vehet csak részt a társadalom. A jogalkotó szerv a választópolgárok szavazatai alapján képződik. A jogszabályokat – így a büntetőjogi normákat is – ez a választott testület alkotja, közvetett módon pedig a társadalom. Alkotmányjogi logika alapján tehát legfeljebb négyévente kell a társadalmi elvárásoknak megfelelni (Balássy et al., 2023). E körben hangsúlyozandó a büntetőpolitika szerepe is. A büntetőpolitika a kriminálpolitikának az a része, amely meghatározza, hogy mely emberi magatartások legyenek büntetendők, és mi legyen az állami reakálás a bűncselekmények elkövetőinek cselekményeire. A kriminálpolitika az általános politika részét képezi, determinálja a büntető-jogalkotást és meghatározza azon szempontokat, amelyek érvényesítendők a jogalkalmazás során, bár arra csak mérsékelt hatása lehet (Gál, 2024; Földvári, 1987). Ennek megfelelően a büntetőpolitika is nem csupán a büntetőjoghoz, hanem a politikához is kötődik, így szükségképpen megmutatkozik benne a társadalom, illetve annak egyes csoportjai érdekeinek érvényre juttatása is. *„Fontos szerepük van a jogalkotóknak abban, hogy a büntető jogszabályokkal kapcsolatos jogállami elvárásokat és a társadalom által kívánt igényeket összhangba hozzák egymással”* (Pallagi, 2014). Álláspontom szerint utóbbi mondatban hivatkozott összhang hiányzik a TÉSZ esetén, legalábbis az anyagi jogi szabályokkal való egyezés tekintetében. Kissé aggályosnak tűnik a kommentár azon kijelentése is, miszerint az arányos büntetés megvalósulásakor a nevelésnek csak kisebb szerepe lehet. A nevelés a korábban írtak szerint nehezen félreérthető módon a prevencióra utalhat. Bár a kommentár normatív ereje megkérdőjelezhető, így is erodálhatja a jogbiztonságot az a tény, hogy egyfajta hierarchiát helyez kilátásba a büntetési célok kapcsán. Teszi ezt úgy, hogy a prevenció mint büntetési cél expressis verbis megjelenik a Btk.-ban. Nem beszélve arról, hogy a szabadságvesztés-büntetés végrehajtási céljai döntő arányban a speciális prevenció reszocializációs céljának megvalósítására irányulnak. Emellett a fentebb kifejtettek alapján az arányosság elve csak úgy teljesülhet, ha az anyagi jogi szabályoknak megfelel. Hogyan tudna megfelelni ezen szabályoknak, ha a tetterányos büntetést a Btk. normatív prevenció célja elé helyezi? Nem vitás, hogy a tetterányos büntetés követelménye a hatályos büntetőjognak, azonban nem írhatja felül a törvényi büntetési célokat, hanem azokkal együttesen szükséges érvényesülnie. Különben könnyen lehetne akár a halálbüntetést is legitimálni, hiszen egyes cselekményekre az minősülhet az egyetlen arányos válasznak,

amely alkalmazásakor a jogállami alapelveknek – ahogy a kommentár fogalmazott – „csak kisebb szerepe lehet.”

Egyes TÉSZ-t érintő további anomáliák az elmúlt időszak jogalkotására figyelemmel

A Bv. törvény sokat idézett kommentárja a TÉSZ célját illetően kimondja, hogy *„a joganyagban egyébiránt korábban nem volt rendelkezés a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés céljával összefüggésben, ezt a hiányosságot a Bv. tv. pótolta, így ez új elemként jelenik meg a szabályozásban”* (Palló, 2024). Tehát a jogalkotó részéről hiánypótló intézkedés volt a TÉSZ céljának Bv. törvény 83. § (2) bekezdésben történő meghatározása. A korábban kifejtettek alapján aggasztó tendencia, hogy a jogalkotó évtizedes hiánypótló intézkedése több anomáliát eredményezhet, amely a büntetőjogalkotás konzisztenciájának, így a nullum crimen/nulla poena sine lege certa jogállami alapelvének sérelmével fenyeget.

Emellett a közelmúlt jogalkotása is ráerősíteni látszik erre a bizonyos tendenciára. Egyrészt szigorodott a TÉSZ-re ítétekre vonatkozó szabályozás, amelyek így még inkább kontraproduktívak a reintegráció szempontjából. *„További korlátozó rendelkezés irányadó a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést töltő elítéltre: az V. kategóriába kell sorolni, az I. vagy a II. kategóriába történő előresorolása kizárt, továbbá a IV. vagy a III. kategóriába történő előresorolása esetén sem engedélyezhető számára látogató intézeten kívüli fogadása, kimaradás vagy eltávozás, és külső munkáltatásba nem vonható be.”* (Czine, 2024).

Emellett évtizedes probléma, amely a TÉSZ végrehajtását minden más anomáliától mentesen is aggasztóan érinti, hogy alapvetően a TÉSZ végrehajtására a Szegedi Fegyház és Börtön szolgál hazánkban, azonban a növekvő területességi kihívások miatt a Csillag körlet-befogadóképessége elérte a szakmai tűréshatárt. Így ma már egyéb bv. intézetekben is töltik büntetésüket TÉSZ-re ítétek, amely tovább erodálja a reintegráció érvényesülését (Kiszely, 2013).

Másrészt a 2024. évi XXX. törvény Btk. 104. §-át érintő módosítása és az Alaptörvény tizenharmadik módosítása szerint a köztársasági elnök kegyelmezési jogköre bizonyos nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetében megszűnik. A TÉSZ vonatkozásában ez további anomáliákat jelenthet. A magyar jogrendszer az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára, különösen a Magyar László kontra Magyarország ügyre tekintettel, a 2014. évi LXXII. törvény 93–162. §-aival módosította a Bv. törvényt, és 2015. január 1-jétől bevezette TÉSZ esetére a kötelező kegyelmi eljárás jogintézményét (3/2015 BJE). Ennek értelmében a „végső szót” a köztársasági elnök mondja ki, ő adhat

kegyelmet. Tehát ez a módosítás alapozta meg a tanulmányban már megfogalmazott ellentmondást, miszerint a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés sem tényleges igazán, hiszen negyven év elteltével hivatalból kötelező kegyelmi eljárást kell lefolytatni, amely eredményeképpen olyan elkövető is szabadlábra kerülhet – ismételten hangsúlyozva –, akivel kapcsolatban a reintegráció nem volt végrehajtási cél, és a végrehajtás rendjére tekintettel egyre szigorodó szabályoknak kell megfelelnie, amelyek kifejezetten kontraproduktívak a társadalomba való be-, illetve visszailleszkedés szempontjából.

Rövid rendszertani kitekintés keretében megjegyzendő, hogy a kegyelem lehet közkegyelem és egyéni kegyelem. Előbbit az országgyűlés, utóbbit a köztársasági elnök gyakorolhat (Karsai, 2022). A köztársasági elnök által adható kegyelem további három kategóriára osztható: eljárási és végrehajtási kegyelem, illetve kegyelmi mentesítés (Árva, 2025). E ponton újabb ellentmondások fedezhetők fel a hatályos szabályozások egyes kommentárjai között. A Btk. kommentárja a 25. §-hoz fűzött magyarázatában leszögezi, hogy a kötelező kegyelmi eljárás végrehajtási kegyelemnek minősül, hiszen eredményeképpen mérséklődhet az ítéletben meghatározott büntetés nagysága (Karsai, 2022). Emellett a kommentár ugyanezen szakaszhoz fűzött magyarázatában azt is írja több helyen, hogy az egyéni kegyelem körébe tartozó végrehajtási kegyelmet – ezen belül a kötelező kegyelmi eljárásban adható kegyelmet is – a Bv. törvény szerinti Kegyelemi Bizottság is gyakorolhat (Karsai, 2022). Ezzel szemben a Bv. törvény és egyéb korábban idézett források is rögzítik, hogy egyéni kegyelmet csak a köztársasági elnök gyakorolhat, és a Kegyelemi Bizottság egy ad hoc, a kötelező kegyelmi eljárásban közreműködő testület [Végh, 2024; Bv.törvény 46/D. § (2) bekezdés].

Tehát az Alaptörvény tizenharmadik módosításával kiegészült a 9. cikk egy új bekezdéssel, amely lehetővé teszi, hogy sarkalatos törvény a köztársasági elnök egyéni kegyelmezési jogát korlátozza. E felhatalmazás alapján a Btk. 104. § is módosult és a (3) bekezdés a) és b) pontjában megjelenő új szabály keretében egyes esetekben kizárja a köztársasági elnök kegyelmezési jogát. A Btk. 464. §-a ennek megfelelően pedig rögzíti, hogy a 104. § (3) bekezdése az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdés alapján sarkalatos – ez a Btk. egyetlen és első sarkalatos rendelkezése. Mindez önmagában is anomáliát jelent, hiszen több jogforrás és kvázi jogforrás rögzítette a köztársasági elnök korlátlan, diszkrecionális egyéni kegyelmezési jogát. A 3/2003. BJE kifejezi a köztársasági elnök kegyelmezési jogának korlátlanságát. A 31/1997 AB határozat a korlátlan kegyelmezési jog mellett azt is rögzíti, hogy a kegyelem a köztársasági elnök diszkrecionális joga, amelynek gyakorlása esetén az állam büntető igényéről lemond. Fontosak továbbá a 144/2008 AB határozat megállapításai, amelyek értelmében „a köztársasági elnök döntési jogkörének lényegéből következik, hogy mérlegelése

során bármely esetben határozhat a kiszabott büntetés mérsékléséről vagy elengedéséről, illetve a terheltnek a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesítéséről.”

A Btk. 104. §-ról alapos okkal feltételezhető, hogy az egyéni kegyelem három típusa közül a kegyelmi mentesítésről rendelkezik. Interpretatio grammatica és systematica: a kegyelmi mentesítés cím alatt helyezkedik el. Emellett a Btk. kommentárjának 104. §-hoz fűzött magyarázata is kifejezi ezt: *„Az eljárási és a végrehajtási kegyelem mellett a kegyelem harmadik formája a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli kegyelmi mentesítés”* (Juhász, 2022). Azonban a Btk. kommentárja a 25. §-hoz fűzött magyarázatában a következő állítást fogalmazza meg a kegyelem részletezésénél: *„2024. július 1-jével hatályos a Btk. azon rendelkezése, amelyet az alaptörvényi felhatalmazást követően elfogadtak és amely a végrehajtási kegyelem köréből kizár bizonyos bűncselekmények miatt elítélt személyeket, lásd a Btk. 104. §-ához írt magyarázatot, illetve a Btk. új, 464. §-ához írt magyarázatot.”* (Karsai, 2022).

A kommentár idézete nehezen félreérthető módon a Btk. 104. § (3) bekezdés a) és b) pontjában megfogalmazott korlátozást a végrehajtási kegyelem korlátozásaként azonosítja, holott elméletileg a 104. § a kegyelmi mentesítés kérdéskörét szabályozza. Jóllehet a 104. § (3) bekezdése úgy fogalmaz, hogy *„a köztársasági elnök az egyéni kegyelmezési jogát nem gyakorolhatja”*, amely megfogalmazás akár értelmezhető az egyéni kegyelem mindhárom típusára, azonban az interpretatio grammatica és systematica szerint nehezen félreérthető módon, ennél a szakasznál mégiscsak kegyelmi mentesítésről rendelkezhet a törvény. Amennyiben a 104. § új módosítása valóban korlátozhatja a végrehajtási kegyelmet, akkor elképzelhető olyan eset, ahol kiüresedik a kötelező kegyelmi eljárás, hiszen TÉSZ-re ítélik az elkövetőt, de nincs meg az elvi lehetősége sem, hogy valaha is szabadulhasson. Sem kötelező kegyelmi eljárás, sem pedig ettől független kegyelmi mentesítés keretében, hiszen a hatályos szabályozás eddig is lehetővé tette azt, hogy a kötelező kegyelmi eljárás lehetőségére tekintet nélkül, általános szabályok szerinti kegyelmi kérelmet terjesszen elő TÉSZ-re ítélt elkövető [Bv. törvény 46/A.§ (2) bekezdés]. A 3/2020 BJE rögzíti, hogy TÉSZ csak a Btk. 44. § (1) bekezdésében foglalt bűncselekmény miatt szabható ki. Tehát arra, amikor az elkövetőt TÉSZ-re ítélik és a Btk. 104. § (3) bekezdése értelmében eszik a kegyelem lehetőségétől, példa lehet az, amikor az emberölés minősített esete áll halmazatban valamely nemi erkölcs és nemi élet szabadsága elleni bűncselekménnyel. Ebben az esetben az elkövető TÉSZ-re ítéltése a hatályos szabályok szerint sem kizárt: *„Ha a vádlott a szexuális cselekményt a nyereségvágyból elkövetett emberölési cselekménnyel összefüggésben valósítja meg, akkor az aljas indokból történő elkövetés, mint további minősítő*

körülmény csak akkor állapítható meg, ha az ölési cselekménynek legalább az egyik indítéka a szexuális cselekmény véghezvitele volt. Minden más esetben a két bűncselekmény bűnhalmazata állapítható meg.” (BH 1995.194).

„Amennyiben az ölési cselekménynek nem a szexuális cselekmény végrehajtása volt az indítóoka, hanem a szexuális cselekményre irányuló szándék attól függetlenül (azt követően) keletkezett, akkor az emberölés alapesete vagy adott esetben más minősített esete valóságos halmazatba kerül a szexuális erőszakkal.” (BH 1978.111.).

Mindez két okból is aggasztó. Egyrészt korábbi jogalkotási kötelezettségével kerülhet szembe a magyar jogrendszer: *„Ha bármilyen bűncselekmény kategóriát általánosságban kizárunk az egyéni kegyelemből, akkor megint nem fogunk megfelelni a Strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának.” (Gál, 2024).* Másrészt ebben az esetben a kötelező kegyelmi eljárástól függetlenül, a köztársasági elnök egyéni, korlátlan, diszkrecionális kegyelmezési jogköre kiüresedik, amely ellentétes a 144/2008 AB határozatban foglaltakkal: *„a köztársasági elnök döntési jogkörének lényegéből következik, hogy mérlegelése során bármely esetben határozhat a kiszabott büntetés mérsékléséről vagy elengedéséről, illetve a terheltnek a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesítéséről.”* Így nemhogy a Magyar-ügyet megelőző állapotba kerül a magyar jogrendszer ezen szegmense, hanem ahhoz képest is szűkül – megjegyezve azt, hogy a Magyar-ügyben Magyarország érvelésének az egyik legfontosabb pontja a köztársasági elnöki kegyelem mint a szabadulást bármely esetben lehetővé tevő jogintézmény jelentette – amely, jelen módosítást követően, bizonyos esetekben nem áll rendelkezésre (3/2015 BJE). További anomália ennek kapcsán, hogy a kötelező kegyelmi eljárást, amennyiben a köztársasági elnök nem gyakorol kegyelmet, két évente hivatalból meg kell ismételni. Utóbbi rendelkezés a Bv. törvény indokolása szerint az ÉSZ esetére vonatkozó feltételes szabadságvesztés szabályaihoz igazodik (URL2). Aszerint azonban, amennyiben a feltételes szabadságra bocsátásra nem kerül sor leghamarabb két év múlva, azt követően évente szükséges megvizsgálni a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét – ilyen szabályozás pedig a kötelező kegyelmi eljárás esetén nem jelenik meg [Bv. törvény 57. § (8) bekezdés].

Konklúzió

Aggályos és feltűnő a TÉSZ kapcsán felmerülő anomáliaegyüttes, amely a Btk. 79. §-a (társadalomvédelem, speciális és generális prevenció), a Bv. törvény 83. § (2) bekezdése (joghátrány érvényesítés), a Btk. kommentárja (tettarányos

szankció primátusa) és a Bv. törvény, annak kommentárja és indokolásának el-
lentmondásai között felállni látszik. Emellett problémásnak tűnik a TÉSZA, a bün-
tetési célok és az arányosság elvének viszonya is, illetve a közelmúlt jogalkotá-
sa sem látszik megfelelően reflektálni a potenciális kodifikációs problémákra.
A törvényesség elve, a nullum crimen/nulla poena sine lege a büntetőjog egész
rendszerét átható, törvényileg deklarált jogállami alapelv. Ennek egyik eleme
a nullum crimen sine lege/nulla poena sine lege certa, azaz a pontos és világos
törvényi megfogalmazás követelménye, és a határozatlan büntetőtörvény és
jogkövetkezmény tilalma. Szorosan kapcsolódik mindez egy másik specifikus
jogállami alapelvhez, a szubszidiaritás elvéhez, amelyből az ultima ratio mivolt-
a következik a büntetőjognak. Mindez még indokoltabbá teszi a jogállamiság
alkatrészét jelentő jogbiztonság (Himpli, 2023) érvényesülését, amely többek
közt a törvényesség fent írt elvének maradéktalan érvényesülésével valósul-
hat meg. Tehát a büntetési és végrehajtási céloknak, a kommentároknak, illetve
az indokolásnak minden esetben világosnak, egyértelműnek és konzisztensnek
kell lenniük, különösen az egyén alapvető jogait legnagyobb mértékben korlá-
tozó jogág legsúlyosabb szankciója kapcsán – ennek teljesülése, a társadalom-
védelem „nulladik lépése”.

A tanulmány röviden szólt a büntetőpolitika jelentőségéről is, amely determi-
nálja a büntetőjogalkotást, és amelyre szükségképpen az általános politika is
hatással van. Az elmúlt időszak büntetőjogalkotását nagy társadalmi visszhang-
gal járó ügyek eredményezték. Ez a típusú „reakciós jogalkotás” bár rövidtávon
a társadalom elégedettségét erősítheti, de anomáliák sorának jelentkezésével fe-
nyeztet, amelyek példálózó, rövid kifejtésére tett a tanulmány kísérletet. Ahogy
Gál István László fogalmaz: „Az azonban már nem biztos, hogy helyes tendencia,
ha aktuálpolitikai elvárások mentén, vagy a társadalom tagjainak valós vagy
vélt érzelmeit és igényeit kielégítve szigorodik tovább az amúgy is megfelelő
elrettető erővel bíró büntető törvénykönyvünk.” (Gál, 2024). Ugyanakkor azt
is érdemes megemlíteni, hogy egyes jogalkotások szükségszerű következmé-
nyei a jelen korban tapasztalható kirívóan gyorsan változó társadalmi-gazda-
sági folyamatnak, és ez indokolja, hogy a hatályos Btk.-nak rendkívül sok mó-
dosítása volt már (Gál, 2024).

Jóllehet, hogy a TÉSZA nem sok embert érint, valamivel több mint félszáz TÉSZA-
re ítélt tölti a büntetését (Palló, 2024), illetve az elmúlt évek sem mutatnak je-
lentős növekedést: 2023-ban 3 személyt (URL3), 2022-ben 4 személyt (URL4),
2021-ben 8 személyt (URL5), 2020-ban 2 személyt (URL6) ítélték TÉSZA-re.
Ugyanakkor az érintettek számának, az előző bekezdésben kifejtettekre is hi-
vatkozva, nem szabad, hogy jelentősége legyen. A közelmúlt arra is rávilágított,
hogy „apróságok” is próbára tehetik a jogállami büntetőjog, az arányosság és

az igazságosság érvényesülését – például a fiatalkorúak által elkövetett legsúlyosabb bűncselekmények elévülése kapcsán. Elképzelhető, hogy egy-egy „apróság”, egy-egy szabályozási anomália, egy-egy joghézag, egy-egy kirívó ügy a jogállami büntetőjog maradéktalan érvényesülését nem fogja sohasem befolyásolni, de ha mégis – és ezt az empirikus tapasztalatok alátámasztják – súlyos problémákat okozhatnak. Álláspontom szerint ezért is kiemelt jelentőségű érdek, feladat a TÉSZ kapcsán fennálló anomáliák mielőbbi megszüntetése.

Felhasznált irodalom

- Árva Zs. (2025). *Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez*. Wolters Kluwer Hungary.
- Balássy, Á. M., Himpli, L., & Rátkai, T. (2023). The normative questions of life imprisonment and capital punishment: Morality or legality [Az életfogytig tartó szabadságvesztés egyes normatív és erkölcsi kérdései]. *De Iurisprudentia et Iure Publico: Jog- és Politikatudományi Folyóirat*, 14(3), 1–29.
- Balázsy P. (2018). Kegyetlen kegyelem? – A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, avagy egy roskadozó jogintézmény kritikája és jövője. *Büntetőjogi Szemle*, 7(2), 24–38.
- Békés Á. (2014). Életfogytig tartó vita? – Tennivalók egy strasbourgi döntés kapcsán. *Iustum Aequum Salutare*, 10(2), 5–12.
- Belovics E., & Vókó Gy. (2014). *A büntetésvégrehajtási törvény magyarázata*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Bibó I. (1986). *Válogatott tanulmányok*. Magvető Könyvkiadó.
- Brezovszki A. L. (2024). A hosszú tartamú szabadságvesztés és a reintegráció. *Magyar Rendészet*, 24(1), 17–32. <https://doi.org/10.32577/mr.2024.1.1>
- Czine Á. (2024). A büntetés-végrehajtási döntések alkotmányossági értékelése, megítélése, figyelemmel a büntetés-végrehajtási kreditrendszer bevezetésére. *Belügyi Szemle*, 72(10), 1859–1879. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i10.pp1857-1877>
- Földvári J. (1987). *Kriminálpolitika*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Freud, S. (1930). *Das Unbehagen in der Kultur* [Rossz közérzet a kultúrában]. Internationaler Psychoanalytischer Verlag.
- Gál I. L. (2024). *A köztársasági elnöki kegyelem jogintézményének múltja és lehetséges jövője*. <https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-koztarsasagi-elnoki-kegyelem-jogintezmenyenek-multja-es-leheteges-jovoje/>
- Garami L. (1999). Élő halottak? A tényleges életfogytiglani szabadságvesztés végrehajtásának fő problémái. *Börtönügyi Szemle*, 18(2), 56–63.
- Gönczi G. (2015). A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alapjogi vonatkozásai – Alkotmányos büntetőjog és a strasbourgi joggyakorlat. *Acta Humana*, 3(2), 7–40.

- Hagymási K. (2009). Végtelen idő a rácsok mögött: avagy mennyiben van ma létjogosultsága Magyarországon a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek. *Börtönügyi Szemle*, 28(2), 61–76.
- Himpli L. (2023). Jog és erkölcs a büntetőjog tükrében. In Miskolczi-Bodnár P., & Jakab É. (Szerk.), *XXV. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája* (pp. 137–146). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Johnson, R., & McGunigall-Smith, S. (2008). Life without parole, America's other death penalty [Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, Amerika másik halálbüntetése]. *The Prison Journal*, 88(2), 328–346. <https://doi.org/10.1177/0032885508319256>
- Juhász Zs. (2022). Az elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények és a mentesítés. In Karsai K. (Szerk.), *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez* (pp. 241–253). Wolters Kluwer Hungary.
- Kadlót E. (2013). A jogos védelem és a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a Btk.-ban. In Hack P. (Szerk.), *Az új Büntető Törvénykönyv. Hagyomány és megújulás a büntetőjogban* (pp. 75–88). ELTE Bibó István Szakkollégium.
- Karsai D. (2014). Az Emberi Jogok Európai Bíróságának határozata a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésről. *Jogesetek Magyarázata*, 5(1), 70–77.
- Karsai K. (Szerk.). (2022). *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary.
- Kiszely P. (2013). Merre tovább, magyar életfogytiglan? *Börtönügyi Szemle*, 32(1), 47–64.
- Kónya I. (2017). Érzelmek és indulatok az életfogytig körül. *Magyar Jog*, 64(3), 129–140.
- Mészár R. (2024). A büntetés célja. In Kónya I. (Szerk.), *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára* (4. kiad., I. köt.). ORAC Kiadó Kft.
- Nagy F. (1999). A büntetőjogi szankciórendszer továbbfejlesztésének egyes elvi és gyakorlati kérdéseiről. In Tóth K. (Szerk.), *Tanulmányok Dr. Veres József egyetemi tanár 70. születésnapjára* (pp. 209–226). Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Nagy F. (2005). A hosszú tartamú szabadságvesztés büntetőjogi kérdéseiről: rövid hazai áttekintés és nemzetközi kitekintés alapján. *Börtönügyi Szemle*, 24(2), 7–18.
- Nagy F. (2014). A szabadságelvonással járó szankciókról az új Btk.-ban. *Börtönügyi Szemle*, 33(4), 1–18.
- Pallagi A. (2014). A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a büntetőpolitika szemszögéből. *Belügyi Szemle*, 62(12), 75–98. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i12.pp75-98>
- Papp L. (2007). Elhúzódó kivégzés. Marad-e a tényleges életfogytig tartó büntetés? *De Jure. Jogászok magazinja*, 10(2), 20–25.
- Platón. (1984). Törvények. (Kövendi D., ford.). In *Platón összes művei* (3. köt., pp. 934–957). Európa Könyvkiadó.
- Polgár A. (2017). *Ad dies vitae. Az életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozása, gyakorlata és végrehajtása*. [Doktori disszertáció, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar]. <https://pea.lib.pte.hu/server/api/core/bitstreams/38a926c4-9e62-426b-8c91-f877dcc-940da/content>

- Popper P. (1970). *A kriminális személyiségzavar kialakulása*. Akadémia Kiadó.
- Robinson, G., & Crow, I. (2009). *Offender rehabilitation: Theory, research and practice* [Elítéltek rehabilitációja: elmélet, kutatás és gyakorlat]. Sage Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446216460>
- Szabó J. (2014). Rehabilitálható-e a rehabilitáció? *Börtönügyi Szemle*, 33(4), 28–40.
- Tóth J. Zs. (2003). Halálbüntetés: pro és kontra. *Jogelméleti Szemle*, (2). <https://doi.org/10.59558/jesz.2003.2>
- Tóth M. (2014a). Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztés lehetséges jövőjéről. <https://jog.tk.hun-ren.hu/blog/2014/09/etlefogytiglan>
- Tóth M. (2014b). Kiszámítható döntések a kiszámíthatatlan jövőről. <https://ujbtk.hu/toth-mihaly-kiszamithato-dontesek-a-kiszamithatatlan-jovorol/>
- Vig D. (2009). Izoláció a társadalomvédelem bűvöletében. Határozatlan ideig tartó szabadságmegvonás Európában. In Virág Gy. (Szerk.), *Kriminológiai Tanulmányok 46.* (pp. 38–51). Országos Kriminológiai Intézet.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: T/6958. számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről, a javaslat normaszövegével és részletes indoklásával. <https://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf>
- URL2: T/13096. számú törvényjavaslat a büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, a normaszöveggel és indoklással (83. §). <https://www.parlament.hu/irom39/13096/13096.pdf>
- URL3: B/8995 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2023. évi tevékenységéről. <https://www.parlament.hu/irom42/08995/08995.pdf>
- URL4: B/5010 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2022. évi tevékenységéről. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2023/09/vegleges-beszamolo-alairassal.pdf>
- URL5: B/950 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2021. évi tevékenységéről. https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/10/ogy_beszamolo_2021.pdf
- URL6: B/16954 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2020. évi tevékenységéről. https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/10/ogy_beszamolo_2020.pdf

Alkalmazott jogforrások

Alkotmánybírósági határozatok

- 23/1990. (X. 31.) AB határozat
- 11/1992. (III. 5.) AB határozat
- 31/1997. (V. 16.) AB határozat
- 144/2008. (XI. 26.) AB határozat

Törvények

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

Jogegységi határozatok

3/2003. BJE határozat

3/2015. BJE határozat

3/2020. BJE határozat

Bírósági határozatok

BH 1978.111.

BH 1996.194.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Himpli L. (2026). A szankciórendszer csúcán: életfogytig tartó szabadságvesztés a büntetési célok tükrében. *Belügyi Szemle*, 74(1), 9–34. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i1.pp9-34>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>. A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Himpli Lénárd, aki a himpli.lenard@kre.hu e-mail címen érhető el.